

FİNANSAL SEKTÖR GELİŞİMİ ve İŞSİZLİK: TÜRKİYE ÖRNEĞİ

FINANCIAL SECTOR DEVELOPMENT and UNEMPLOYMENT: The CASE of TURKEY

Zafer KANBEROĞLU

Yüzüncü Yıl Üniversitesi İİBF İktisat Bölümü, VAN
(zkanberoglu@yyu.edu.tr)

ÖZ

Bu çalışma, finansal sektör gelişimi ve işsizlik arasındaki ilişkiyi Türkiye örneğinde incelemektedir. 1985-2010 arası dönemde çok değişkenli regresyon analizi yöntemi kullanarak yapılan çalışma bulgularına göre işsizlik oranı üzerinde finansal sektör göstergesi M2 para arzının gayri safi yurt içi hasılaya oranının işsizliği artırdığı ve özel sektör kredi toplamının gayri safi yurt içi hasılaya oranının işsizliği azalttığı tespit edilmiştir. Ayrıca diğer finansal sektör göstergeleri; piyasa hisse senedi değerinin gayri safi yurt içi hasılaya oranı işsizlik oranını arttırırken, toplam mali varlık stokunun gayri safi yurt içi hasılaya oranının işsizliği azalttığı sonucuna ulaşılmıştır. Ancak bu iki değişkenden elde edilen katsayıların işareti genel eğilim hakkında bilgi verse de katsayı sonuçlarının istatistiksel olarak güvenilir olmadığı görülmektedir

Anahtar Sözcükler: Finansal sektör, İşsizlik, Çok değişkenli regresyon analizi

Jel Kodları: E44, E24, C30

ABSTRACT

This study discusses the relationship between the financial sector development and the unemployment in the case of Turkey. Using the multivariate regression analysis method, it was ascertained that the results showed that money supply M2/GDP increased the unemployment rate and Market Stock Value/GDP decreased the unemployment rate in the period of 1985-2010. Additionally, others financial sector indicators; It was reached to the point that, domestic credit to private sector/ GDP and Total Financial Assets/GDP decreased the unemployment rate. Though, the index of coefficient getting from these two variable give information about the general tendency, it is obvious that the results of coefficient are not statistically reliable.

Keywords: Financial sector, Unemployment, Multivariate regression analysis

Jel Codes: E44, E24, C30

1. Giriş

Finansal sektör, Ricardo gibi ekonomik büyüme teorisyenleri tarafından toprak ve sermaye gibi reel faktörler yetersizliklerine odaklanıldığından gereken ilgiyi görememiştir. Schumpeter ile birlikte yenilik ve ekonomik büyüme ile finansal aracılık hizmetlerinin rolüne dikkat çekilmiştir. Daha sonraki dönemde gelişme teorisyenleri finans sektörünü ihmal etse de Mc Kinnon ve Shaw çalışmalarıyla birlikte ekonomik gelişmede etkin finansal sistemin önemi ortaya konmuştur (Lynch,1996:3-4).

Ekonomik gelişme sürecinde finansal sektör gelişmenin potansiyel rolüne İçsel Büyüme teorileri ile birlikte dikkat çekilmiştir (Ang and Warwick, 2007,215) . Finansal sektör gelişimi, özellikle küresel ekonomide etkin sermaye tahsisi ve finansal aracılık için hayati önem taşımaktadır (Kim and Wu,2008:18). Finansal açıdan gelişmiş ekonomide finansal kurum ve hizmetler ile finansal kesimde oluşturulan fonların reel kesime yöneliminin arttığı söylenebilir. Finansal sektör gelişmesi, bir ülkedeki finans piyasasında kullanılan araçların çeşitliliğinin artması ve bu araçların daha yaygın olarak kullanılması yada kısaca piyasaların gelişmişliği olarak ifade edilmektedir(Erim, 2005:23).

Finansal sektör, finansal piyasa ve finansal kurumlardan oluşur. Farklı finansal piyasalar arasında mal, para, sermaye, döviz ve türev piyasalar yer almaktadır. Mal piyasaları, birincil ürünlerin değiştirildiği piyasalardır. Para piyasaları kısa vadeli yani bir yıldan düşük vadeli enstrümanların değiştirildiği piyasalardır. Sermaye piyasaları uzun vadeli sermaye varlıklarının değiştirildiği piyasalardır. Döviz piyasası döviz değişim oranları belirlendiği ve türev piyasalarda standart türev işlem sözleşmelerinin vadeli alınıp satıldığı piyasalardır.

Ekonomik etkinliğin sağlanmasında etkin bir finansal sektör şarttır. Finansal sektörü oluşturan finansal kurum ve finansal piyasalar fon akımları için önemli bir imkân sağlar ve bu unsurlar sayesinde yatırımların artışına katkıda bulunulur (Madura,2011:15). Finansal sistem vasıtasıyla fon akımı şekil 1'de izah edilmiştir.

Şekil 1'e göre finansal sistem içerisinde borç alanlar sağ tarafta, borç verenler sol taraftadır. Genellikle borç verenler hane halkı, borç alanlar ise işletme ve hükümetlerdir. Fonlar, finansal enstrümanlar vasıtasıyla doğrudan ve finansal araçlar vasıtasıyla dolaylı şekilde borç alanlara akmaktadır (Mishkin ve Eakins, 2012). Finansal sektörü oluşturan finansal piyasaların gelişmişliği ölçüsünde, etkin finansal sektörden bahsetmek mümkündür.

Finansal piyasaların gelişmişliğinin ölçülmesinde pek çok ölçüt kullanılmaktadır. Bunlar temel olarak beş başlık altında toplanmaktadır; miktar ölçütleri (quantity measures), yapısal ölçütler (structural measures), finansal fiyatlar (financial prices), ürün çeşitliliği (product range) ve değişim maliyetleri (transaction cost)'dir. Finansal piyasaların gelişmişliğinin ölçülmesinde kullanılan miktar ölçütleri; parasal büyüklükler (M1/GSMH, M2/GSMH, M3/GSMH), kredilere ilişkin büyüklükler (Yurt içi toplam Kredi Hacmi/GSMH, Özel Sektör toplam Kredi Hacmi/GSMH, Özel Sektör toplam Kredi Hacmi/Yurt içi toplam Kredi Hacmi), sermaye piyasası göstergeleri (Piyasa Değeri oranı/GSMH, Piyasa Hisse Senedi Değeri/GSMH, Piyasadaki şirket sayısı), mali varlık stokuna ilişkin gösterge (Toplam mali varlık stoku/GSMH)'den oluşmaktadır. Yapısal ölçütler(M2/M1), Finansal fiyatlar (reel faiz oranları), ürün çeşitliliği (para ve sermaye piyasası araçları) ve değişim maliyeti (kredi faiz oranı ile mevduat faiz oranı farkı) finansal gelişmişliğin ölçülmesinde kullanılan ölçütlerdir (Lynch,1996: 6-21).

ister. Fiyat istikrarını bozacak her türlü uygulamayı engellemek ister. Bu bağlamda, işçi ve işveren ücret taleplerinin fiyat istikrarını bozmasına müsaade etmez. Finansal sektör gelişiminin ilk evrelerinde doğrudan krediler üzerinde etkide bulunarak, düşük reel faiz uygulaması ile de sürekli bir şekilde yatırımların önünü açmaya çalışarak, istihdam artışına katkıda bulunur (Bhattacharyya, 2012: 2-7).

Finansal sektör gelişimi ile işsizlik arasındaki ilişkinin incelendiği bu çalışmanın ilk kısmında finansal sektör ile işsizliğe ilişkin bilgiler sunuldu. Çalışmanın ikinci kısmında söz konusu ilişkin incelendiği çalışmalar açıklanacaktır. Üçüncü kısımda finansal sektör gelişimi ile işsizlik arasındaki ilişkinin tespitine yönelik veri seti ve yöntem hakkında bilgi verilecek. Dördüncü kısımda çalışmanın bulguları paylaşılacak ve sonuç kısmı ile çalışma tamamlanacaktır.

2. Literatür Taraması

İşsizliğin azaltılmasında finansal sektörün rolüne ilişkin literatürde teorik ve ampirik olmak üzere sınırlı sayıda çalışma bulunmaktadır. Çalışmalar çoğunlukla finansal sektör ekonomik büyüme veya finansal krizlerin işsizlik üzerinde etkisini araştırmak üzerinde yoğunlaşmıştır. Sınırlı sayıda olan ve doğrudan finansal sektör ile işsizlik arasındaki ilişkinin incelendiği çalışmalar aşağıda açıklanmıştır.

Epstein ve Heintz (2006) finansal sektör reformlarının istihdam oluşturma ve yoksulluğu azaltma üzerindeki etkisini Gana örneğinde incelemişlerdir. 1986-2004 dönemi verilerinin kullanıldığı ve VAR yönteminin uygulandığı çalışma bulgularına göre finansal sektör reformları, istihdam ve yoksulluğun azaltılmasında etkili olduğunu tespit etmiştir.

Suki (2006) çalışmasında finansal sektör gelişiminin yatırım ve iş imkânı oluşturmadaki etkisini Sırbistan örneği üzerinde incelemiştir. Söz konusu teorik çalışma daha modernize olabilecek bir finansal sektörün yatırım fırsatlarının artmasına ve dolayısıyla yeni iş imkânlarının doğmasına imkân sağlayacağını ifade etmektedir.

Han (2009) çalışmasında istihdam, finansal sektör arasındaki ilişkiyi Amerika örneğinde incelemiştir. Tulsa Bireysel Gelişim Hesapları (Tulsa Individual Development Accounts-IDAs-) programında toplanan dikey verilerle çoklu regresyon analizi kullanarak, Amerika'da Bireysel Gelişim Hesapları'ndaki tasarruflarla uyumlu olan finansal güçlüklerle işsizlik arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Çalışma sonuçlarına göre finansal sektör karışıklığı işsizliğe neden olmakta ve oluşan işsizlik barınma, gıda, giyim ve tıbbi bakım gibi temel ihtiyaçların finansal satın alına bilirliliğini negatif şekilde etkilemektedir.

Gatti vd.(2009) onsekiz OECD ülkesi için yıllık verileri kullanarak 1980-2004 arası dönemde işsizliği belirlemek için emek ve finansal faktörler arasındaki etkileşimin nasıl olduğunu incelemişlerdir. Söz konusu çalışmada GMM (Generalized Method of Moments) yönteminden faydalanmışlardır. Çalışma sonucuna göre finansal değişkenlerin emek piyasası ile güçlü bir bağa sahip olduğu tespit edilmiş ve ücret pazarlığında emek piyasası düzenlemesi, birleşme yoğunluğu ve koordinasyon düzeyi zayıf ise azalan banka yoğunluğu kadar artan piyasa sermaye miktarının işsizliği azaltacağını tespit etmişlerdir. Aksi halde sözü edilen finansal değişkenler etkisiz kalır. Nihai olarak piyasa temelli finansın emek piyasası ile önemli düzeyde bağlantılı olduğu ifade edilmiştir.

Monacelli vd. (2012) finansal piyasalar ve işsizlik arasındaki ilişkiyi İtalya örneğinde incelemişlerdir. 1984-2011 yıllarında çeyrekli veriler kullanılan çalışmada, VAR yönteminden faydalanılmıştır. Finansal akımların işsizliği ve dolayısıyla istihdamı etkilemede önemli bir unsur olduğu tespit edilmiştir. VAR yöntemi bulgularına göre kredi genişlemesi ve daha yüksek borçlanma firmalara daha üstün ücret pazarlığı yapmasına izin verdiği ve bu bağlamda kredi şoklarının istihdamı etkileme katkısı niceliksel olarak önemli olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Shabbir vd. (2012) çalışmalarında Pakistan'da işsizliğin azaltılmasında finansal sektör gelişiminin katkısını incelemişlerdir. Söz konusu ilişkiyi 1973-2007 arası dönemde yıllık veriler kullanarak, ARDL sınır testi tekniği ve Granger nedensellik testi yardımıyla analiz etmişlerdir. Yapılan analiz sonucunda finansal sektör göstergeleri (M2/GSYH, Ortalama Piyasa Değeri/GSYH, Yurt İçi Özel Sektör Kredi/GSYH ve Merkez Bankası Varlığı/GSYH) ile işsizlik oranı arasında hem kısa hem de uzun dönemde istikrarlı bir ilişki tespit etmişler ve finansal sektör göstergelerinin, işsizliğin azaltılmasında pozitif katkıda bulunduğu sonucu elde edilmiştir.

3. Veri Seti ve Yöntem

Bu çalışmada finansal sektör gelişimi ile işsizlik oranları arasındaki ilişkiyi belirlemek için 1985–2010 dönemine ait yıllık değişkenler kullanılmıştır. Literatür taramasına ve Türkiye ekonomisinin yapısına bağlı olarak değişkenler kullanılmıştır. İşsizlik oranı (UR) değişkeni bağımlı değişken olarak kullanılmıştır. Finansal sektörün gelişimini ifade etmek üzere; para arzının gayri safi yurt içi hasılaya oranı (M2), piyasa hisse senedi değerinin gayri safi yurt içi hasılaya oranı (HİSSE), özel sektör kredi toplamının gayri safi yurt içi hasılaya oranı (OZK) ve toplam mali varlık stoğunun gayri safi yurt içi hasılaya oranı (MV) bağımsız değişkenler olarak seçilmiştir.

Çalışmada kullanılan UR değişkeni bağımlı değişkendir. M2 değişkeni, banka dışı para kullanım yoğunluğunu yansıttığı için kullanılmıştır. HİSSE değişkeni, borsanın gelişme göstergesini yansıttığı için kullanılmıştır. OZK değişkeni, banka sektörü tarafından finanse edilen yatırımların niteliği ve niceliğini yansıttığı için kullanılmıştır. MV değişkeni ise ülke finansal sisteminin gücünü ve tüm finansal hizmetlerin önemini yansıttığı için kullanılmıştır (Shabbir,2012:261).

Finansal sektör gelişimi göstergesi olarak M2 değişkenin kullanıldığı bazı çalışmalar Demetriads ve Hussen (1996), Khan vd.(2005)'dir. OZK değişkenin kullanıldığı bazı çalışmalar; King ve Levine (1993), Levine (1997), Shandre vd. (2004), Emila ve Alexander (2001), Shan (2002), Acaravci ve ilhan (2007)'dir. HİSSE ve MV değişkenin kullanıldığı bazı çalışmalar (Beck vd. (1999)) bulunmaktadır. Tüm değişkenler oran şeklinde olup kullanılan değişkenlere ait veriler Türkiye Cumhuriyeti Kalkınma Bakanlığı (TCKB) ekonomik ve sosyal gösterge istatistiklerinden elde edilmiştir.

Tablo 1. Değişken Tanımları

Değişken	Değişken Tanımı	Değişken Kaynağı
UR (bağımlı)	İşsizlik Oranı	TCKB
M2	M2/GSYİH	TCKB
OZK	Özel Sektör Kredileri/GSYİH	TCKB
MV	Mali Varlık Stoğu/GSYİH	TCKB
HİSSE	Hisse Senedi Değeri/GSYİH	TCKB

Zaman serisi ekonometrisi yaklaşımında ele alınan modellerde değişkenlerin durağan olduğu varsayılır. Bu, etkin ve tutarlı tahminler için gerekli bir varsayımdır. Bir zaman serisinin ortalaması, varyansı ve kovaryansı zaman boyunca sabit kalıyorsa durağan bir seri olarak adlandırılır. Oysa ekonomik zaman serileri zamanın etkisini üzerinde taşımaları ve zamanla birlikte artma eğiliminde (trendli) olmalarından dolayı çoğu durumda durağan değildir.

Zaman serilerinin durağan olmadığı durumda $y_t = \beta_1 + \beta_2 x_t + u_t(t)$ regresyonundan elde edilecek sonuçlar tamamen sahte olur ve bu regresyonlar sahte regresyon olarak adlandırılır. Çok değişkenli modellerde durağan olmayan serileri kullanmak için farklı yöntemler geliştirilmiştir. Bu yöntemler ile çok değişkenli modellerde, ekonomik değişkenler arasındaki uzun dönem denge ilişkisini kaybetmemek amaçlanmıştır (Kara vd. 2012: 84).

Çalışmada kullanılan değişkenlerin durağan olup olmadıklarını tespit etmek için Phillips Peron birim kök testi uygulanmıştır. Söz konusu testin sonuçları Tablo 2'de gösterilmektedir.

Tablo 2. Birim Kök Testi Sonuçları

Değişkenler	Düzyey		1. Fark	
	PP	PP (trend)	PP	PP (trend)
UR	-0.947137 (3)	-2.116561 (2)	-5.496258 (6)	-5.708760 (9)
M2	9.253648 (4)	5.952031* (3)	-0.670881 (2)	-2.848796 (3)
OZK	12.46684 (3)	11.20999 (9)	-7.398896 (2)	-10.6575 (1)
MV	2.749384 (2)	-0.289931 (1)	-3.232597 (1)	-4.443708 (2)
HİSSE	-1.128876 (1)	-0.953519 (7)	-3.912458 (1)	-4.548400 (2)
Kritik Değer % 1	-3.670170	-4.296729	-3.679322	-4.309824
% 5	-2.963972	-3.568379	-2.967767	-3.574244
% 10		-3.218382	-2.622989	-3.221728

Phillips-Perron birim kök testi sonuçları için Bartlett Karmel metodu uygulanmıştır. Parantez içindeki Değerler (Newey-West Bandwidth) bant genişliğini ifade etmektedir.

Birim kök testi sonuçlarına bağlı olarak tüm değişkenlerin düzeyde birim kök içerdikleri ve birinci farklarının ise durağan olduğu görülmektedir. İşsizlik oranları üzerinde finansal sektör gelişimin etkisini ölçmek için çok değişkenli regresyon analizi yöntemi kullanılmıştır. Çoklu doğrusal regresyon bir bağımlı değişkeni etkileyen birden çok bağımsız değişkenin etkisini incelemek amacıyla kullanılmaktadır. Çoklu doğrusal regresyonu basit doğrusal regresyondan ayıran en temel özellik, tüm bağımsız değişkenler ile bağımlı değişken arasındaki ilişkilerin aynı regresyon modelinden belirlenmesidir (Kozhan, 2009). Çoklu doğrusal regresyon analizinin temel varsayımları řu şekilde sıralanabilir (Tarı, 2010: 22-27) :

- Hata terimleri arasında bir ilişki bulunmaması (otokorelasyon),
- Bağımsız değişkenlerin birbiri arasında ilişki bulunması (çoklu doğrusallık)
- Hata terimlerinin sabit varyansa sahip olması (Sabit varyans – homoscedasticity)

- d) Hata terimlerinin normal dağılması
- e) Bağımsız değişkenin tesadüfi değişken olmaması
- f) Hata terimlerinin ortalamasının sıfır olması
- g) Hata teriminin stokastik bir değişken olması
- h) Bağımsız değişkenin ölçümünde hata yapılmamış olması
- i) Modelin doğru kurulmuş olması şeklinde sıralanmaktadır.

Kullanılan modelin geçerliliğine ilişkin olarak gerekli olan diagnostik testler çalışmada kullanılmıştır.

4. Ekonometrik Bulgular

Finansal sektör gelişimi ile işsizlik oranları arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla aşağıdaki çoklu regresyon modeli kullanılmıştır. Seriler I(1) düzeyinde durağan olduklarından regresyon modeli aşağıdaki şekilde kurgulanmıştır.

$$\Delta UR = \alpha_0 + \alpha_1 \Delta M2 + \alpha_2 \Delta OZK + \alpha_3 \Delta MV + \alpha_4 \Delta HİSSE + \epsilon_t \quad (1)$$

Modelde, para arzının gayri safi yurt içi hasılaya oranı olan değerinin pozitif, özel sektör kredi toplamının gayri safi yurt içi hasılaya oranı olan katsayısının negatif, toplam mali varlık stoğunun gayri safi yurt içi hasılaya oranı olan katsayısının negatif, piyasa hisse senedi değerinin gayri safi yurt içi hasılaya oranı olan katsayısının ise negatif değerler olması beklenmektedir.

Tablo 3. Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları

Değişkenler	Katsayı	Stand. Hata	t-İstatistik	Olasılık
Sabit (C)	-0.039964	0.134400	-0.297353	0.7687
M2/GSYİH (m2)	0.009464	0.002848	3.322642	0.0027
Özel Sektör Kredileri/GSYİH (OZK)	-0.006842	0.001417	-4.829484	0.0001
Mali Varlık Stoğu/GSYİH (MV)	0.000343	0.000418	0.819420	0.4203
Hisse Senedi Değeri/GSYİH (Hisse)	-0.004676	0.008668	-0.539409	0.5944
R-squared	0.6958			
Adjusted R-squared	0.6472			
F-statistic	14.302			
Prob(F-statistic)	0.00000			
Durbin-Watson stat	2.2182			
Serial Correlation LM Test	0.1951 Prob F(2.23) 0.8240			
Brus Pagan Godfrey	1.1070 Prob F(4.25) 0.3752			

Modelde değişen varyansın varlığını test etmek amacı ile yapılan LM testi sonucunda modelde değişen varyansın olmadığı ($p > 0,05$) görülmektedir. Ayrıca modelde oto korelasyonu test etmek amacı ile Breusch-Gofrey (LM) testi on iki dönem gecikmeli olarak uygulanmıştır. Breusch-Gofrey (LM) testi sonucunda modelde oto korelasyon sorunun olmadığı ($p > 0,05$) tespit edilmiştir.

Elde edilen yeni modelde regresyonun bütününlük sınaması olan F testi sonucuna ($F=14.302, p<0,05$) göre bütün katsayıların sıfıra eşit olduğu H_0 hipotezi reddedilmektedir. Modelin bütünü ile geçerli olduğu görülmektedir. Ayrıca modelin diagnostik (güvenirlilik) testleri elde edilen parametrelerin yorumlanmasını mümkün kılmaktadır.

Modelden elde edilen sonuçlardan M2 değişkeni istatistiksel olarak anlamlı olup beklendiği üzere pozitif (0.0094) olduğu görülmektedir. Piyasadaki para miktarının enflasyonist etkisi nedeniyle işsizlik oranı üzerinde olumsuz etkide bulunduğu (işsizliği arttırdığı) sonucuna ulaşılmıştır. Özel sektör kredilerinin GSYİH oranı değişkeni istatistiksel olarak anlamlı olup katsayısının negatif olması da iktisadi olarak beklenen bir sonuçtur. Özel sektör kredileri yatırım üzerinde olumlu etki sağladığından üretimin artması ve işsizlik oranının azalması beklenmektedir. Mali varlıkların GSMH oranı değişkeninin beklendiği üzere negatif değere sahip olduğu görülmektedir. Bu değişken mali varlıkları temsil etmekte ve reel ankes etkisine bağlı olarak karar birimlerinin varlıklarında artışa yol açmaktadır. Varlıklardaki artış özellikle yatırım ve tüketim harcamalarında bir artış meydana getireceğinden işsizlik oranının azalması sonucunu doğuracaktır. Ancak hem özel sektör kredilerinin GSYİH oranı hem de Hisse Senedi Değerinin GSYİH'ya oranı değişkenleri istatistiksel olarak anlamsızdır. Bu iki değişkenden elde edilen katsayıların işareti genel eğilim hakkında bilgi verse de katsayı sonuçlarının istatistiksel olarak güvenilir olmadığı görülmektedir.

5. Sonuç

Ekonomik etkinliğin artırılmasında önemli bir işleve sahip olan finansal sektör gelişimi, makro büyüklükler üzerinde önemli etkiler meydana getirmektedir. Finansal sektör gelişiminin üzerinde etkili olduğu makro büyüklüklerden biri de işsizlik düzeyidir. Finansal sektör finansal piyasa ve kurumlardan oluşmaktadır. En yaygın bilinen finansal piyasalar arasında mal, para, sermaye, döviz ve türev piyasaları yer almaktadır. Söz konusu piyasalarda yaşanan olumlu ve olumsuz durumlar istihdam dolayısıyla işsizlik üzerinde farklı etkiler meydana getirmektedir.

Özellikle yaşanan önemli finansal krizler sonrası görülen işsizlik artışı, finansal sektör ile işsizlik arasındaki yakın bağı gözler önüne sermektedir. Finansal sektörün kredi kanallarıyla işsizlik değişkeni üzerinde etkili olduğu görülmektedir. Bu çalışmada söz konusu etki Türkiye Örneğinde incelenmeye çalışılmıştır. Bu kapsamda bağımlı değişken işsizlik göstergesi olarak işsizlik oranı kullanılmıştır. Bağımsız değişken olarak finansal sektör göstergeleri kullanılmıştır. M2 para arzının gayri safi yurt içi hasılaya oranı (M2), piyasa hisse senedi değerinin gayri safi yurt içi hasılaya oranı (Hisse), özel sektör kredi toplamının gayri safi yurt içi hasılaya oranı (OZK) ve toplam mali varlık stokunun gayri safi yurt içi hasılaya oranı (MV) bağımsız değişkenlerdir.

Ekonometrik çalışma bulgularına göre piyasadaki para miktarının enflasyonist etkisi nedeniyle işsizlik oranı üzerinde olumsuz etkide bulunduğu (işsizliği arttırdığı) sonucuna ulaşılmıştır. Özel sektör kredi toplamının gayri safi yurt içi hasılaya oranı yatırım üzerinde olumlu etki sağladığı ve işsizlik oranını azalttığı tespit edilmiştir. Toplam mali varlık stokunun, işsizliği azalttığı buna karşılık piyasa hisse senedi değerinin gayri safi yurt içi hasılaya oranının işsizlik oranını arttırdığı sonucuna ulaşılmıştır. Ancak her iki değişken istatistiksel olarak anlamsızdır. Bu iki değişkenden elde edilen katsayıların işareti genel eğilim hakkında bilgi verse de katsayı sonuçlarının istatistiksel olarak güvenilir olmadığı görülmektedir. Nihai olarak finansal sektör gelişimi devam ettikçe, bu durumun işsizlik üzerinde etkili olacağı ve söz konusu problemin giderilmesine katkıda bulunacağı söylenebilir.

Kaynakça

- Acaravci, A., Ilhan, O., ve Acaravci, S.K. (2007) "Finance and growth nexus: Evidence from Turkey", *International Research Journal of Finance and Economics*, 11, 30-40.
- Ang, J. ve Warwick, M. (2007) "Financial liberalization, financial sector development and growth: Evidence from Malaysia", *Journal of Development Economics*, 84, p.215-233.
- Beck, T. Demirguc-Kunt, A. Ve Levine, R. (1999) "A new data base on financial development and structure", *Policy Research Working Paper Series*, 2146, The World Bank
- Bhattacharyya, N. (2012) "Monetary policy and employment in developing Asia", *ILO Asia Pacific Working Paper Series*
- Bordo, M. D. (2000) "Sound money and sound financial policy", *Journal of financial services research*, 18(2-3), 129-155.
- Chiou, Wan-J. P., Lee, A.C., ve Lee, C.F. (2008) "Stock return, risk, and legal environment around the World", Erişim Tarihi:04.12.2012, <http://69.175.2.130/~finman/Reno/Papers/FMA09ReturnLaw.pdf>
- Demetriads, P.O., ve Hussen, K. A. (1996) "Does financial development cause economic growth? Time-series evidence from 16 countries", *Journal of Development Economics*, 51(2), 387-411.
- Emilia A. M. ve Alexander, R.W. J. (2001) "Financial sector development and economic growth in New Zealand", *Applied Economics Letters*, 8, 545- 549
- Epstein, G. ve Heintz, J. (2006) "Monetary policy and financial sector reform for employment creation and poverty reduction in Ghana", *International Poverty Centre*, No:2.
- Erim, N. ve Türk, A. (2005) "Finansal gelişme ve iktisadi büyüme", *Kocaeli Üniversitesi SBE Dergisi*, 10(2), ss.21-45.
- Gatti, D., Rault, C., ve Vaubourg, A.G. (2009) "Unemployment and finance: How do financial and labour factors interact?", *CESIFO Working Paper*, No:2901.
- Han, K.C., (2009) "Unemployment, financial hardship, and savings in individual development accounts", *Journal of Poverty*, 13(1), 74-95.
- Hewett, C. (2012) "The Role of household savings and debt in a sustainable economy", Erişim Tarihi:07.12.2012, http://www.scpresponder.eu/pdf/events/2012_london/RESPONDER_Background%20Paper%20on%20finance%20-%20final.pdf.
- Kara, O., ÇÖMLEKÇİ İ. ve KAYA, V. (2012) "Turizm gelirlerinin çeşitli makro ekonomik göstergeler ile ilişkisi: Türkiye örneği (1992-2011)", *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(1),75-100.
- Khan, M. A., Qayyum, A. ve Sheikh, S. A. (2005) "Financial development and economic growth: the case of Pakistan", *The Pakistan Development Review*, 44(4), 819-837.
- Kim, S-J. ve Wu, E. (2008) "Sovereign credit ratings, capital flows and financial sector development in emerging markets", *Emerging Markets Review*, 9, 17-39.
- King, R. G.ve Levine, R. (1993) "Finance and Growth: Schumpeter Might be Right. *The Quarterly Journal of Economics*", 108(3), 717-737.
- Kozhan, R.(2009) *Financial Econometrics-With Eviews*. Ventus Publishing ApS.
- Levine, R. (1997) "Financial development and economic growth: views and agenda", *Journal of Economic Literature*, 35, 688-726.
- Levine, R. (1997) "Financial development and economic growth: views and agenda", *Journal of Economic Literature*, 35, 688-726.
- Lynch, D.(1996) "Measuring financial sector development: A study of selected Asia-Pacific countries", *The Developing Economies*, XXXIV-I, 3-33.

- Madura J. (2011) *Financial institutions and markets*, 9th ed. South Western Cengage earning.
- Mishkin F. S. ve Eakins S. G. (2012) *Financial Markets and Institutions*, 7th ed. Pearson- Prentice Hall.
- Monacelli, T., Quadri, V., ve Trigari, A.(2012) "Financial markets and unemployment", *Paolo Baffi Centre Research Paper Series*, No.2012-129, 1-50.
- Seyidoğlu, H. (1999) *Ekonomi ve İşletmecilik Terimleri Açıklamalı Sözlük*. İstanbul: Güzem Cem Yayınları.
- Shabbir, G., S. Anwar, Z. Hussain, ve M. Imran, (2012) "Contribution of financial sector development in reducing unemployment in Pakistan", *International Journal of Economics and Finance*, 4(1), 260-268.
- Shan, J. (2005) "Does financial development 'lead' Economic Growth?: A Vector Auto- Regression Appraisal", *Applied Economics*, 37, 1353–1367.
- Shandre, M.T.ve James, A. B. J. (2004) "Financial development and economic growth in Australia: An Empirical Analysis", *Empirical Economics*, 29, 247–260.
- Suki, L. (2006) *Remittances in Serbia and Financial Sector Development: Business Opportunities and Priorities for Investment*. New York: Center on Globalization and sustainable development, The Earth Institute at Columbia University.
- Tarı, R. (2010) *Ekonometri*, Kocaeli: Umuttepe Yayınları.
- Türkiye Cumhuriyeti Kalkınma Bakanlığı (2012) *Ekonomik ve Sosyal Gösterge İstatistikleri*, www.dpt.gov.tr, 02.01.2012 tarihi itibariyle
- Zaim, S. (1997) *Çalışma Ekonomisi*, İstanbul:Filiz Kitapevi.

